

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА УРОК В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Галя Бонева

В последните години се предявяват все по-големи изисквания към практическата подготовка на студентите. Именно по време на различните видове практики, бъдещите начални учители имат възможност да приложат това което са научили на теория през курса на обучение във ВУЗ. По време на практиките всеки студент с помощта на преподавателите – педагог и методисти и базовия учител постепенно навлиза в процеса на работа в началното училище. Един от най-важните моменти в практическото обучение на студентите се явява формирането у тях на умения да планират уроците, които имат да изнесат по план.

Като **цел на разработката** се поставя да се представят основните технологични стъпки при подготовката на студентите за провеждане на урока в началното училище.

При изследването се решават следните **задачи**:

1. Да се разкрият основните моменти при подготовката на урока.
2. Да се изведат някои общи изисквания, отнасящи се към планирането на урока в началното училище.
3. Да се определят най-важните направления, които трябва да се отчитат при наблюдение на уроци и при провеждане на конферирването им (с участие на педагози, методисти и базовия учител).

1. Подготовка на студентите за провеждане на урок в началните класове

Преди провеждането на урока всеки студент трябва да направи сериозна подготовка. Тя се изразява в следното: запознаване с учебния материал по съответната тема, проучване на допълнителни източници и осигуряване на актуална информация, подготовка на необходимите дидактически материали и технически средства. Особено важно е на този етап да се осмислят възможностите за интегративни връзки между учебното съдържание по различните раздели и теми, както и между изучаваните учебни предмети в съответния клас. Трябва да се има предвид, че конкретната подготовка зависи от темата и учебното съдържание, предвидено за разработване, от равнището

на познавателната активност и готовност на учениците за успешно справяне с поставените учебни задачи.

Процесът на работа се реализира в следната последователност: уточняване на темата, определяне на целта и задачите на работа, подбор на достъпно учебно съдържание и дидактическата му обработка (определяне на водещи идеи, понятия, закономерности, факти, сведения, проблемни въпроси и др.), определяне характера на учебно-познавателната дейност на учениците, определяне какви знания е необходимо да бъдат усвоени, какви умения и навици могат да се формират въз основа на конкретното учебно съдържание, извършване на подбор и планиране на технологичното осъществяване на методите и формите на работа, определяне на мястото и задачите за самостоятелна работа на учениците, уточняване на видовете въпроси, които ще се използват в различните етапи на работа, планиране на цялостния ход на урока. При това е необходимо да се отчита своеобразието при реализиране на основните компоненти, характеризиращи съответния тип урок. Особено важен момент е да се уточни необходимото време за осъществяване на различните видове дейности (дейности на учителя и дейности на учениците).

На този етап от подготовката особено значение има разработването и **записването на план-конспект за провеждането на конкретния урок**. Разработването на конспект е най-целесъобразният вариант за подготовка, а и едно от най-важните условия за успешното провеждане на урока. В зависимост от опита на студента, планът може да бъде по-подробен или схематичен, може да бъде оформен по различен начин (разгърната разказвателна форма или по-схематично, а в последно време се налага табличната форма). Независимо от формата на представяне на конспекта е необходимо да се включат основните компоненти, характеризиращи дадения тип урок.

Обикновено в изложението на план-конспекта се записва следното: дата, номер на урока, тема, вид на урока, цел и задачи, дейности, методи, форми и средства на обучение, похвати и средства за диференциация и индивидуализация, задачи, свързани с предварителната подготовка: на учителя и учениците. Най-съществената част на план-конспекта трябва да съдържа **разработването на хода на урока**. В зависимост от вида на урока се планират дейности за осъществяване на основните му компоненти, а именно: организиране на класа за работа, проверка на изпълнението на домашните задачи, актуализация на се-

тивния опит и опорните знания на учениците, съобщаване на темата и мотивация, възприемане, осъзнаване и осмисляне на новото учебно съдържание, затвърдяване, обобщения и изводи, поставяне на задачи за домашна работа, преценка за работата през часа, разкриване на връзката на темата със следващите теми, които ще се изучават.

При подготовката за конкретния урок е добре да се обмислят и следните важни неща. Например: ще има ли запис на черната дъска, какъв да бъде и къде да се запише планът на урока (ако има такъв), необходимо ли е да се записват задачи за допълнителна работа на учениците, къде да се разположат в пространството материалите, свързани с различните видове упражнения, които ще се провеждат. Препоръчва се на студентите-практиканти (а и на начинаещите учители) да изработват план за пространственото разположение на черната дъска на записите, които ще правят или за подреждането на различните материали, които ще използват по време на часа.

На този етап на подготовката е необходимо да се обмисли добре какви дидактически и технически средства ще се използват през часа. Вниманието трябва да се насочи към определяне на най-удачното време в хода на урока за използването им, към пространствената организация на наблюденията при различните етапи на урока, към възможностите за най-рационалното им използване от учителя и учениците.

2. Разработване на план-конспект за провеждане на урок в началното училище

ПРИМЕРНИ СХЕМИ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАН-КОНСПЕКТ НА УРОК В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

(на урок за разработване и усвояване на нови знания)

ПЪРВИ ВАРИАНТ

(подробно описание)

ПЛАН-КОНСПЕКТ

На урок по.....(учебен предмет), клас.

Тема на урока:

Вид на урока:

в) постижения: на класа като цяло и на отделни ученици
9. Връзка на темата със следващите теми, които ще се изучават (подаване на познавателна перспектива)

ВТОРИ ВАРИАНТ

(таблична форма)

(при урок за разработване и усвояване на нови знания)

ПЛАН-КОНСПЕКТ

На урок по (учебен предмет),клас

Тема на урока:

Вид на урока:

Цел на урока :

Задачи:	а) образователни:	1
		2
		3
б) възпитателни:	1	
	2	
	3	
в) развиващи:	1	
	2	
	3	

Методи, форми и средства на обучение:

а) методи: (разказ, беседа, упражнение, самостоятелна работа и др)

б) форми: (колективна, групова, индивидуална и др.)

в) средства на обучение: (необходими материали – дидактически материали, учебни пособия, произведения на изкуството, природни сбирки, хербарий, карти, макети и др).

Подготовка за урока:

на учителя.....

на учениците.....

Основни понятия (информационно ядро):

Водещи идеи:

ХОД НА УРОКА

Основни компоненти на урока	Дейност на учителя	Дейности на учениците	Забележки
1. Организация на класа за работа			
2. Актуализация на опорните знания и минал опит			
3. Съобщаване на темата. Мотивация			
4. Възприемане, осъзнаване, осмисляне на новото уч. съдържание			
5. Затвърдяване на ЗУН			
6. Изводи и обобщения			
7. Постановяне на задачи за домашната работа			
8. Преценка			
9. Връзка на темата с други теми			

УКАЗАНИЯ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАН-КОНСПЕКТ НА УРОК

Тема на урока – записва се така, както е планирана в годишното тематично разпределение по съответния учебен предмет (обикновено се ползва разпределението на базовия учител).

Вид на урока – посочва се вида на урока в съответствие с годишното планиране (в разглеждания случай: урок за усвояване на нови знания).

Цел на урока. При формулиране на целта се използва съждение, което трябва достатъчно ясно да разкрива какво се решава с провеждането на съответния урок, за да се достигне до усвояване на съдържанието на съответната тема. По принцип при формулиране на целта на урока се има предвид конкретното учебно съдържание (като съвкупност от знания, умения, навици, отношения), което се отработва при провеждането на съответния вид урок. Може да се използват разнообразни формулировки. Например: учениците да усвоят знания за...; да се усвоят понятията..., учениците да се запознаят с...

(При други видове уроци целта се определя в зависимост от основната дидактическа задача, а именно: да се затвърдят, да се усъвършенстват знанията за ...; да се обобщят и систематизират знанията на

учениците за ...; да се формират у учениците умения и навици за...; да се възпита положително отношения към..., да се провери и оцени...).

От правилното определяне и съответно формулиране на целта и задачите проличава доколко студентът или учителят е наясно с това, което трябва да прави, разкриват се уменията му да планира предстоящата дейност. Осъзнаването важноста на този момент от планирането и съзнателното отношение към разработването на тази част дава отражение и на резултатното провеждане на конкретния урок.

Задачи на урока. Всеки урок решава конкретни задачи. Обикновено се планират образователни и възпитателни задачи на урока. По някои учебни предмети, специалистите-методисти, предлагат да се планират още и развиващи задачи, поради специфичното съдържание на учебния предмет и дейностите, които се извършват. В литературата по дидактика се отбелязва, че по принцип образователните и възпитателните задачи имат развиващ характер и поради това, не е необходимо да се диференцират в отделна група.

Планираните образователни задачи трябва да бъдат свързани със знанията, уменията и навиците, които трябва да се усвоят от учениците. При формулирането им се има предвид какъв е етапът на тяхното разработване: възприемане, затвърдяване, обобщаване и систематизация, контрол и оценка, формиране на умения и навици, усъвършенстване на умения и навици и т.н. По принцип, за да се следва логиката в процеса на обучение, **първата задача**, която се набелязва трябва да бъде свързана със знанията на учениците, **втората** с усвояване или усъвършенстване на уменията и навиците, свързани със съответното учебно съдържание, **третата задача** трябва да има по обобщен характер (тя трябва да бъде по-обща и да представя единството в усвояването на знанията, уменията, навиците). Формулира се така, че да разкрие насочеността на учебните действия на учениците към усвояване на определен алгоритъм, правило, свойства, закономерности, зависимости и др. Напълно разбираемо е, че съдържанието на задачите зависи от спецификата на учебния предмет, особеностите на темата, която се разработва, логическия етап на процеса на обучение, конкретните условия, подготовката и особеностите на учениците.

Възпитателните задачи се определят в съответствие с възможностите, които има изучаваното учебно съдържание за възпитанието на учениците: умствено, нравствено, естетическо, физическо, полово, екологическо, трудово и др. Обикновено **първата задача**, която се пла-

нира е свързана с отношенията на учениците към обектите, процесите, които са предмет на изучаване, към извършваните дейности. **Втората задача** се планира така, че да разкрие каква работа предстои да се извърши по посока на формирането на определени качества на личността и то чрез използване на съответното учебно съдържание. **Третата задача** обикновено има по-общ характер и се формулира така, че да стане ясно какъв вид активност ще се стимулира, за да се изяви позицията на ученика към изучавания материал и дейностите, които се осъществяват. Има се предвид възпитаване на такива характеристики на личността като: активност, самостоятелност, творчество, изява на собствена позиция и нагласа за включване в съответните дейности.

При подготовката за конкретния урок се планират **методите и формите на обучение**, които ще се използват по време на часа. За решаване на предвидените педагогически задачи, като основни методи на обучение се използват следните: разказ, беседа, самостоятелна работа, упражнение, наблюдение, демонстрация, опити, екскурзия и др. Обикновено се определят и се планира използването на няколко метода на обучение, с оглед многообразието от задачи и дейности, които се реализират с учениците в началните класове.

Избор на форми на работа. При дефиниране на формите на обучение има най-различни схващания в дидактическата литература. Без да се навлиза в теоретични подробности, може да се приеме едно от утвърдените схващания – разглеждане на формите на обучение като начин на организиране на дейностите. При планирането се определя каква ще бъде организацията на работата в урока, или още по-точно начина по който ще бъдат организирани взаимодействията в класната стая. Отбелязва се как студентът-стажант или учителят ще работи с учениците по време на учебния час – фронтално, групово (като вариант може и екипно обучение), индивидуално (индивидуални задачи).

Средства на обучение. Някои специалисти по дидактика определят тази част от плана с формулировката “дидактическа и техническа осигуреност на урока”. В процеса на обучение се използват най-разнообразни средства на обучение, които са задължително необходими: учебници, книги, тетрадки, тебешир, молив, химикал, сметало, черна и магнитна дъска и др. Поради това в този раздел на конспекта се планират тези средства, които са по-специфични за конкретния урок и които съдействат за по-доброто възприемане, разбиране, затвърдяване или приложение на учебния материал. Например: дидактически материали,

художествени произведения, произведения на изкуството – музикални записи, картини, илюстрации, природни сбирки, хербарии и др.

Основни понятия и водещи идеи (информационно ядро). В плана се отбелязват 4-5 основни понятия, които разкриват същността на темата, която се изучава. Записват се и водещите идеи. Имат се предвид зависимости, закономерности, свойства, обобщения, изводи, свързани с конкретното учебно съдържание и др.

Подготовка за урока (на учителя, на учениците). Записват се само тези дейности на учителя, които са свързани с допълнителна работа по обогатяване съдържанието на темата или обезпечаване на дидактическа осигуреност на урока – проучване, издирване на материали, отпечатване на бланки със задачи, осигуряване на допълнителна литература, на дидактически средства и др. По отношение на подготовката на учениците – в плана се записват задачи, които са по-специфични и по-различни от ежедневно провежданата подготовка за учебните часове. Имат се предвид някои дейности, които обезпечават стимулирането на интерес у учениците към разглежданите проблеми или могат да подпомогнат усвояването на учебния материал в предвидения учебен час. Например: проучване на различни аспекти на въпроса, който е предмет на разглеждане (в теоретически и практически план), задачи за прочит на допълнителна литература, задачи за самостоятелна работа (свързана с извършване на опити, провеждане на наблюдение на явления и процеси, които предстои да бъдат включени в предстоящи за разработване нов материал, задачи за изработване на материали, уреди, пособия и др.).

ХОД НА УРОКА:

1. Организация на класа за работа

Имат се предвид и се планират такива дейности като: поздрав на учениците, проверка на присъстващите ученици, проверка на дидактическата и техническа обезпеченост за часа, установяване и стимулиране на емоционалната нагласа на учениците за работа, проверка на наличната ергономична среда в класната стая и др.

Проверка на домашните работи. Планират се начините за проверка на самостоятелните работи на учениците, извършени вкъщи, или в занималните. Определя се каква ще бъде използваната форма за проверка: устна или писмена, индивидуална или фронтална, с помощта на ученици-отговорници

(за целия клас, или по редици) които проверяват съучениците си, проверка по двойки, по групички, както и други възможности. Ако е възможно, удачно и необходимо се предвижда използването на разнообразни дидактически или технически средства, които могат да подпомогнат по-добрата ориентация на учителя за изпълнението на домашните задачи. Това могат да бъдат технически средства, таблици, схеми, готови материали, програмирани бланки за самопроверка, фишове и др.

2. Актуализация на сетивния опит на учениците, на опорните знания, понятия и представи (актуализиране на наличния опит и представи)

Основната цел на този етап е актуализиране на знания, умения и навици, които ще са необходими за реализиране целта на предвидения урок. Задачата е да се припомнят факти, явления, които са познати на учениците, да се актуализират по-рано усвоени знания, умения, навици. Поради това в план-конспекта се планират методите на обучение, чрез които може да се достигне до актуализиране на сетивния опит на учениците, на усвоени вече понятия, представи, закони, закономерности, зависимости, свойства и др. Още при самата формулировка на този момент от урока трябва да става ясно и **да се прави разлика между дейностите свързани с актуализиране на сетивния опит на учениците и актуализиране на основните понятия (опорните знания)**, които са необходими за разработване на новото учебно съдържание. Обикновено при провеждане на всеки урок се използва система от методи: беседа, разказ, самостоятелна работа, диктовка, упражнения, непосредствено наблюдение на обекти, предмети, явления или опосредствено на техни модели. В някои случаи се планира да се използват произведения от различни видове изкуство, които да послужат като стимул, който асоциативно да насочи учениците към предстоящото за изучаване учебно съдържание. Поради това в тази част на конспекта се планират варианти, които могат да съдействат за подготовката (като знания, като нагласа, като отношение) на учениците за предстоящата работа. При планиране на различните дейности се има предвид доколко те са удачни за да бъде осъществен плавен преход от по-рано усвоеното към новия учебен материал, преценява се дали предвиденото учебно съдържание е достатъчно за стимулиране на интерес, за създаване на емоционална нагласа у учениците за предстоящата дейност. Учителят трябва да е наясно, че в зависимост от целесъобразността на планираните дейности, зависи успешната подготовка на учениците за въвеждане на новото учебно съдържание.

3. Съобщаване на темата, целта и задачите на урока. Мотивация на учениците за работа

Това е един от най-важните моменти при провеждането на всеки урок. Поради това се изисква добре да се обмислят възможните варианти за представянето му. Специално внимание, още на етапа на планиране, трябва да се отдели на вида мотивация, която е целесъобразно да се използва за обосноваване необходимостта от разглеждане на съответната тема, от усвояване на конкретното учебно съдържание. Необходимо е да се обмисли как най-точно и ясно учителят да формулира целта и задачите на урока, така че още на този етап да се създаде познавателен интерес у учениците към това, което ще се изучава и да се активизира тяхната познавателна дейност.

4. Разработване на предвиденото учебно съдържание. (Възприемане, осъзнаване и осмисляне на учебното съдържание по темата)

Планират се **задачи за първо възприемане** на новия учебен материал. Те трябва да бъдат добре обмислени, за да могат да създадат нагласа за познавателната дейност, да стимулират интереса на учениците. Особено важно е, при планирането на дейностите за този етап, да се прецени как могат да бъдат създадени условия за получаване на повече сетивни представи, за активизиране на житейските понятия и практическите умения на учениците, свързани по-определен начин с темата. Определят се логическите операции, които могат да се използват за да се достигне до най-обща представа за обекта, процеса, явлението. Има се предвид каква ще бъде ролята на различните логически операции и как точно да се осъществят съответните процеси: сравнение, анализ, синтез, абстрахиране, конкретизация, систематизация и др.

На следващия етап се планират дейностите, чрез които анализът се задълбочава и се насочва към качествата и свойствата на обектите и явленията, които са съществени, необходими, определящи. **Обмисля се как да се определи в съдържателен план новото понятие, как да се достигне до неговата дефиниция и изразяването му със съответните символи – дума, знак, отношение, графичен образ и др.**

5. Затвърдяване на разработваното образователно съдържание

За целта се планира система от разнообразни упражнения, които трябва да доведат до запомнянето и прилагане на знанията, уменията и навиците в различни практически дейности и ситуации. Особено важно е при подбора на упражненията да се имат предвид изискванията за системност и последователност, за нарастваща трудност и по-голяма самостоятелност. В

началото на този етап се планират упражнения по образец, след това вариативни и най-накрая творчески упражнения.

Освен това в план-конспекта на урока се отбелязва как ще се осъществява контрола за установяване равнището на усвоените знания, уменията и навиците (устен или писмен, индивидуален, групов или на целия клас). Определя се каква ще бъде формата на оценката и нейното изразяване чрез съответните символи (бележка – точки, знаци, подпис, бал и др).

6. Изводи и обобщения

Планира се начинът по който ще се достигне до систематизиране на знанията. Добре се обмислят обобщенията и изводите, свързани с усвояваното учебно съдържание. За целта **се планира провеждането на заключителна беседа**, която да насочи учениците към повторение на правилата, свойствата, закономерностите, изводите, алгоритъма на работа, в зависимост от конкретното учебно съдържание. Обикновено се изисква изводите да имат ориентация както в теоретичен, така и в практически план.

7. Преценка на работата през часа

В заключителната част на урока се прави преценка на постиженията и работата на учениците по време на часа. Тя се извършва от учителя или съвместно от учителя и учениците. Още по време на планирането се обмисля каква ще бъде преценката и на кои моменти от работата по учебното съдържание трябва да се обърне внимание. Обикновено преценката се дава в следните направления:

- съдържателна – по посока на изпълнение на поставените задачи (успешна ли е проведената работа, доколко са осъществени целите и задачите, установени пропуски, затруднения, очертаващи се тенденции и др).

- култура на труда на учениците – активност, самостоятелност, темп на работа, дисциплина, съзнателно, отговорно отношение към извършваните дейности и др.

- постижения – индивидуални (може да се посочат имена на тези, които успешно са се справили със задачите), групова оценка, преценка на постиженията на класа като цяло.

8. Поставяне на задачи за домашна работа

Планира се какви задачи ще бъдат поставени на учениците за самостоятелна работа (в къщи или в полуинтернатната група). При подбора се има предвид доколко са свързани с усвоеното в часа, а в някои случаи се планират задачи, имащи отношение към съдържанието на следващия урок.

При необходимост се обмислят и планират задачи, които могат да се изпълнят в различни обществени институции или в естествени условия на природната среда.

9. Връзка на темата с другите теми, които предстои да се изучават (подаване на познавателна перспектива)

Обмислят се и се планират задачите, които ще бъдат подадени като перспектива за работа през следващия час. Целта е да се осигури приемственост в работата, да се направи връзка на изученото, с това, което предстои да се разработва в следващите часове.

2. Провеждане на урока в началните класове

Провеждането на урока е най-съществен момент при реализиране на педагогическата дейност на учителя. Изисква се добра теоретическа и методическа подготовка, което е предпоставка за успешната работа през часа. Голямо значение има равнището на формирани организаторски умения у студентите – да организират собствената си дейност и умения да организират дейностите на учениците. При някои студенти (а и учители) се проявява превес на уменията от едната група, което съответно предизвиква проблеми при осъществяване на учебно-възпитателните взаимодействия и оказва влияние и върху получаваните резултати.

В специализираната литература специалистите дават различни съвети за конкретната организация на урока, извеждат се различни правила за да бъде успешна работата по време на часа. Така например В. Белорусова определя следните изисквания: (3)

1. Добро организационно начало, което зависи от предварителната подготовка както на учителя така и на учениците.

2. Умения на учителя да съсредоточи вниманието на учениците към съдържанието, което се разработва и умения да го поддържа, за активизиране на познавателната активност на учениците; за рационално използване на времето на урока.

3. Учителят трябва да следи за своето поведение, да проявява гъвкавост, отчитане на обстановката или промените в обстановката.

Други автори поставят акценти на следните предпоставки за успешна работа по време на урока (Б. Лихачев, Т. Илина, С. Баранов, Ю. Бабански, С. Онишук, у нас – М. Андреев, П. Петров, Пл. Радев и др):

1. Съдържателна наситеност на урока – научност и духовно-нравствена насоченост на предлаганата за усвояване информация. В този смисъл се изисква и уплътняване на времето през часа.

2. Опора на личния опит на учениците, получен чрез непосредствено наблюдение, общуване или чрез средствата за масова комуникация.

3. Включване на проблемни ситуации и задачи, използване на проблемни въпроси.

4. Умело съчетаване на индивидуални, колективни и групови форми на работа, постоянен преход от една форма към друга.

5. Отчитане на индивидуалния темп на работа на учениците, на своеобразието на тяхното мислене, памет, езиково развитие, комуникативни умения и др.

6. Постоянен контрол върху учебната дейност на учениците, върху процеса на формиране на умения и навици.

7. Разнообразие на използваните дейности – гъвкавост, вариативност, търсене на интегративни връзки и възможности.

8. Емоционална наситеност на взаимодействията на учителя и учениците.

3. Основни изисквания при провеждане на хоспитирането в началното училище, като етап от подготовката за успешно провеждане на уроците по време на текущата и преддипломна практика на студентите.

При наблюдение на уроци (хоспитиране) студентите трябва целенасочено да наблюдават и записват това, което е необходимо съобразно поставените задачи при хоспитирането. За целта се води протокол, в който се вписват основните моменти, съобразно дадените указания от методиста, с който се провежда наблюдението. След приключване на учебния час се провежда конфеириране с участието на студента (студентите от групата), преподавателя-методист по съответната методика и базовия учител. Целта е да се направи задълбочен анализ на проведения урок, да се открият положителните страни, пропуските и затрудненията и по този начин студентите да придобият практически опит, наблюдавайки и включвайки се (доколкото е възможно и удачно) в реалните учебни ситуации.

**ПРИМЕРНА СХЕМА ЗА ВОДЕНЕ НА ПРОТОКОЛ
НА НАБЛЮДАВАН УРОК
(при урок за разработване и усвояване на нови знания)**

ПРОТОКОЛ №

на
наблюдаван урок

По,клас

Тема:

Вид на урока:

Цел на урока :

Задачи: а) образователни 1

2

3

б) възпитателни 1

2

3

Дидактическа и техническа обезпеченост на урока:

ХОД НА УРОКА

Основни компоненти на урока	Дейност на учителя (възпитателя)	Дейности на учениците	Забележки
1. Организация на класа за работа			
2. Актуализация на опорните знания и минал опит			
3. Съобщаване на темата. Мотивация			
4. Възприемане, осъзнаване, осмисляне			
5. Затвърдяване на ЗУН			
6. Изводи и обобщения			
7. Поставяне на задачи за домашната работа			
8. Преценка за работата на учениците по време на часа			
9. Връзка на темата с други теми			

Бележки от конферирването (Анализ на урока):

Положителни страни:.....

Пропуски, грешки:.....

Препоръки:.....

Обща оценка за проведения урок (занятието).....

Дата, месец, година... Водил протокола.....(подпис)

Град..... Студент.....(трите имена, фак. №)

ПОДРОБНИ УКАЗАНИЯ ЗА ВОДЕНЕ НА ПРОТОКОЛ НА НАБЛЮДАВАН УРОК:

1. Тема, вид на урока, цел и задачи се записват така, както са планирани от базовия учител (обикновено се дават предварително от методиста или базовия учител, а в някои случаи се представят по време на конферирването на урока).

2. В таблицата се отразява следното:

В първа вертикална колона се вписват основните компоненти в структурата на урока (компонентите са в зависимост от вида на урока – за усвояване на нови знания, за прилагане на знанията, уменията и навиците и т.н). Като пример в посочената таблица са дадени основните компоненти в структурата на урока за усвояване на нови знания.

Във втората колона се записват наблюдаваните дейности, извършвани от учителя. Например: разказ на учителя (четене, рецитиране, преразказ на текст и др.), беседа (подробно се записват въпросите на учителя, които задава на учениците – записва се точната формулировка на въпросите, като се следва тяхната система и последователност), обяснения, запис на дъската, демонстрация на явления и процеси, провеждане на опити пред всички ученици, показ на картата, показ на изпълнението на практически действия, разяснява правила, дефиниране на определения, свири, пее, рисува и т.н.

В третата колона се записват дейностите на учениците.

Например: слушат разказа на учителя, работа с учебника или в учебната тетрадка (четат, пишат), пеят, моделират, шият, рисуват, апликират, играят и др. Записват се използваните методи и похвати за учене, например – при беседа (записват се отговорите на учениците – пълнота, точност, съдържателна насоченост, правилен изказ и др.), при самостоятелна работа (описва се начина на работа – обща задача за всички, всеки работи по поставена задача, групова работа или други варианти), упражнения (записва се вида на упражнението

— по алгоритъм, коментирани, вариативни, творчески и т.н.), наблюдение на обекти, явления, процеси, провеждане на опити (по указание от учителя, по писмен или устен инструктаж, изпълнение на творчески задачи и т.н.), моделиране, демонстрация, игрова дейност (игра-драматизация, сюжетно-ролева игра, дидактическа игра, подвижна игра и т.н.), самостоятелна работа в учебника или в учебното помагало...

В четвъртата колона ”Забележки” се посочва следното: времетраене на провежданите компоненти (като минути учебно време и като времетраене, съобразно обема на извършваните дейности – достатъчно, недостатъчно, като уплътняване, като интелектуална и емоционална натовареност на учениците); какви дидактически принципи се реализират и доколко е ефективно тяхното осъществяване (принцип за нагледност, активност, съзнателност, достъпност, трайност, системност и последователност и др.; има ли индивидуализация и диференциация на работата); какви методи, похвати и средства се използват в различните етапи на урока; как се извършва проверката на усвояваните знания, умения и навици (писмено, устно, фронтална, индивидуална или групова проверка), използвани методи за проверка и оценка – целесъобразност, надеждност, резултатност и др. (видове оценки – адекватност на оценката на постиженията на учениците), темп на работа по време на часа и работоспособност на учениците, достигната ли е завършеност на всеки от компонентите на урока, има ли плавен преход към следващия компонент (доколко изпълняваните учебни задачи подготвят осъществяването на следващите, има ли връзка между компонентите, следва ли се общата логика на провежданите дейности); характер на взаимоотношенията в системата “учител – ученици” (доколко са позитивни, хуманни), стил на общуване на учителя с учениците (демократичен, авторитарен, либерален, смесен), обща нагласа на за работа през учебния час (емоционален тонус, желание за работа, съсредоточеност – съответно на учителя и на учениците), резултати от учебната работа и доколко съответстват на очакваните резултати (постигания – индивидуални, групови, на класа като цяло), организация на дейностите – целенасоченост, мотивираност, оптималност на процеса, резултатност, грешки, пропуски, неоползотворени възможности.

В последната част на протокола се отбелязват бележките от конференцията (ако наблюдението е организирано като групово хоспетиране). Ако е индивидуално наблюдение се записват личните впечатления на студента, получени по време на урока и впоследствие при проведената беседа с базовия учител. В заключителната част на протокола се прави опит за диференциран анализ, който има за цел да разкрие: положителни страни, пропуски, допуснати

грешки, възможности за по-ефективно отработване на отделните моменти, тенденции, които се забелязват в работата на учениците и в работата на учителя, съществуващи възможности за допълнителна работа по темата или за отработване на определени аспекти на проблема, перспективи за усъвършенстване на работата по темата, на учителя, на учениците. Целесъобразно е тези бележки да завършат с формулирането на препоръки. Те могат да бъдат по-общи, а в някои случаи се налага да имат и по-конкретен характер (например: да се проучи методическа литература по въпроса, да се набавят необходими материали, да се използва друг начин на организация на дейностите и др.)

В зависимост от пълнотата, точността на отразеното в протокола, ръководителите на практиката могат да разберат как студентите преценяват извършената работа от учителя и учениците по време на урока и в определена степен да се ориентират за равнището на тяхната теоретическа и практическа подготовка. От организацията и участието на студентите при хоспитирането, може да се получи важна информация и за преподавателите от ВУЗ, която да разкрие доколко е ефективна тяхната работа по време на лекциите и семинарните упражнения.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Андреев, М.* Процесът на обучение. С., 2001.
2. *Бабански, Ю.* Педагогика. С., 1988.
3. *Баранов, С. Болотина, А. Слостенин, В.* Педагогика. М., 1987.
4. *Батурина, Г., Т. Кузина.* Введение в педагогическую профессию. Учебное пособие. М., Академа, 1999.
5. *Господинов, Б.* Эффективность на методите на обучение. Пловдив, 1998.
6. *Днев, Д.* Педагогика за началните класове. Втора част. Дидактика. Благоевград, 1983.
7. Дидактика современной школы. Под ред. В. А. Онищука. Киев, Радянска школа, 1987.
8. *Есипов, Б.* Основы дидактики. М., 1967.
9. *Ильина, Т.* Педагогика. М., 1984.
10. *Коротов, В.* Введение в педагогику. М., УРАО, 1999.
11. *Лихачев, Б.* Педагогика. М., Прометей, 1993.
12. *Онищук, В.* Урок в современной школе. М., 1986.

13. *Петров, П.* Дидактика. С., 1988.
14. *Пидкасисты П., М. Портнов.* Искусство преподавания. М., 1999.
15. *Радев, Пл.* Основи на училищната дидактика. Пловдив. 1992. М., 1986.
16. *Скаткин, М.* Дидактика современной школы. М., 1982.
17. Современная дидактика. Под. ред. А. В. Хуторский. Изд. Питер, Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск, 2001.

PREPARING OF STUDENTS FOR MAKING A LESSON
IN THE PRIMARY SCHOOL

GALIA BONEVA

Summary

In the research are presented the main demands that students have to follow when they are preparing a lesson in the primary school. The technical steps of working out a plan-conspectus and of taking notes of the observed lesson are clearly revealed.